

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

JAWNE

~~Do użytku~~
~~studijnego~~

ASG WP wewn. 4252/90

Egz. Nr 1

Płk dr Jerzy ZIELIŃSKI

WYBRANE PROBLEMY TAKTYKI OGÓLNEJ NA SZCZEBLU PUŁKU I DYWIZJI

Materiały do studiowania

48922

WARSZAWA

1990

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

JAWNE

~~Do użytku~~
~~akademickiego~~

ASG WP WzWL. 4252/90

~~_____~~

Egz. Nr 1

Płk dr Jerzy ZIELIŃSKI

WYBRANE PROBLEMY TAKTYKI OGÓLNEJ NA SZCZEBLU PUŁKU I DYWIZJI

Materiały do studiowania

~~_____~~ 48922

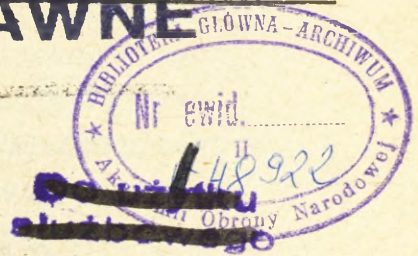
A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

JAWNE

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

ASG WP wewn.4252/90

Egz. 1

Płk dr Jerzy ZIELIŃSKI

WYBRANE PROBLEMY TAKTYKI OGÓLNEJ
NA SZCZEBLU PUŁKU I DYWIZJI

/Materiał do studiowania/

WARSZAWA

1990 r.

SPIS TREŚCI

	strona
WSTĘP	3
1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA OBRONNEJ DOKTRYNY WOJENNEJ	5
2. OGÓLNE ZAŁOŻENIA OBRONY NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM	8
2.1. Warunki przejścia dywizji /pułku/ do obrony	8
2.2. Miejsce i zadania bojowe dywizji /pułku/ ,	
w obronie..	10
2.3. System obrony	12
2.3.1. Ugrupowanie bojowe	13
2.3.2. System porażenia ogniowego	18
2.3.3. Inżynierska rozbudowa terenu	20
2.4. Prowadzenie walki obronnej	21
3. OGÓLNE ZAŁOŻENIA NATARCIA NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM	23
3.1. Warunki przejścia dywizji /pułku/ do natarcia . .	24
3.2. Głębokość i treść zadań dywizji /pułku/	
w natarciu	26
3.3. Prowadzenie natarcia	33
4. ZAKOŃCZENIE	36
5. LITERATURA	37
6. WYKAZ SCHEMATÓW	38

WSTĘP

Taktyka jako jedna z dyscyplin sztuki wojennej ulega ciągłym zmianom wynikającym bądź z nowych założeń doktrynalnych, bądź też w związku ze zmianami w uzbrojeniu i wyposażeniu oraz organizacji wojsk. Stosownie bowiem do tych zmian powinny nastąpić przeobrażenia w taktyce, która zajmie się przygotowaniem i prowadzeniem walki. Proces ten jest szczególnie nasilony obecnie w sytuacji, gdy formułowane są nowe ustalenia doktrynalne i założenia nowych struktur organizacyjnych oddziałów i związków taktycznych.

Zmiana doktryny wojennej, która ma obecnie obronny charakter, a więc zakłada odparcie agresji nieprzyjaciela w wyniku strategicznej operacji obronnej, stawia w nowym świetle cele i zadania obrony. Obrona staje się podstawowym rodzajem walki, stąd należy określić jak najbardziej efektywne jej przygotowanie, aby osiągnąć założony cel.

Należy zatem rozpatrzyć w aspekcie ustaleń obronnej doktryny wojennej warunki przechodzenia dywizji /pułku/ do obrony, cel i zadania w obronie, a także sposoby jej prowadzenia. Tych przewar-
tościowań obrony i natarcia należy dokonać jednocześnie z uwzględnieniem zmian struktur organizacyjnych oddziału i ZT. Zmiany te spowodują zapewne inne wymagania w zakresie tworzenia ugrupowania bojowego, rozmieszczenia poszczególnych elementów w terenie do prowadzenia walki itp.

Jednorodna struktura organizacyjna dywizji wskazuje na potrzebę dokonania zmian w dotychczas przyjmowanych normach taktycznych tak w obronie, jak i w natarciu.

Wstępna analiza możliwości bojowych dywizji o nowej strukturze organizacyjnej, a także założenia doktrynalne akcentujące skupienie głównego wysiłku obrony w taktycznej strefie, wskazują na potrzebę zmniejszenia szerokości pasa /rejonu/ obrony dywizji /pułku/. O takiej potrzebie dodatkowo przekonują poglądy potencjalnego przeciwnika na prowadzenie powietrzno-lądowego natarcia.

Podobne zmiany należy również wprowadzić w zakresie przygotowania i prowadzenia natarcia.

Zmienione warunki jego wykonania bądź to ^w ramach przeciwwuderzenia lub przeciwnatarcia rzutują w decydujący sposób na treść, a zatem i głębokość zadań dywizji /pułku/ w natarciu.

Niniejsze opracowanie jest próbą ujęcia zasadniczych zmian dokonujących się w taktyce w związku ze zmianą charakteru doktryny wojennej. Zarysowane zmiany stanowią zarazem kierunki dalszych badań właściwości organizowania i prowadzenia walki w tych warunkach.

I. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA OBRONNEJ DOKTRYNY WOJENNEJ PRL

Pokojowe inicjatywy wielkich mocarstw spowodowały szereg istotnych zmian w założeniach koalicyjnej doktryny wojennej państw - stron Układu Warszawskiego. Przełomowym momentem była narada Doradczego Komitetu Politycznego, która odbyła się w Berlinie w 1987r. Ustalono wówczas, że zasadniczym sposobem działań Sił Zbrojnych w początkowym okresie wojny będą działania odwetowe, a najważniejszą formą walki zbrojnej - strategiczna operacja obronna. Oznacza to przewartościowanie roli obrony. Przestaje ona być wyłącznie pomocniczym rodzajem działań wojennych i walki; staje się planowym i zamierzonym sposobem odparcia agresji.

Obronny charakter doktryny wojennej sprawia potrzebę dokonania restrukturyzacji Sił Zbrojnych w aspekcie głównego ich zadania, jakim jest odparcie agresji. Restrukturyzacja dotyczy zarówno organizacji wojsk, jak i ich uzbrojenia.

Te dwa fundamentalne założenia legły u podstaw narodowych doktryn wojennych państw-członków Układu Warszawskiego.

Obronna doktryna wojenna PRL zawiera treści uniwersalne dla wszystkich państw, a także treści wynikające z naszego położenia geograficznego, tradycji historycznych, polityki zagranicznej i wewnętrznej oraz możliwości, w tym głównie ekonomicznych. Czynniki te kształtują obronny charakter doktryny wojennej.

Z powyższego faktu wynikają określone zadania dla Sił Zbrojnych PRL. Dotyczą one realizacji ustaleń koalicyjnych, zgodnie z którymi Siły Zbrojne PRL stanowią drugi rzut strategiczny na TDW. W związku z tym przewidziane są do realizacji dwóch zasadniczych zadań. Pierwsze polega na organizacji obrony na ODRZE oraz obronie wybrzeża morskiego. Drugim zadaniem jest wykonanie przeciwwuderzenia. Ponadto należy widzieć zadania związane z zapewnieniem przegrupowania wojsk sojusznicznych w rejon działań bojowych.

Obronny charakter doktryny wojennej sprawia, że Siły Zbrojne PRL muszą być przygotowane do prowadzenia różnorodnych rodzajów działań bojowych. W początkowym okresie wojny mogą to być aktywne działania obronne w głębi strategicznego ugrupowania koalicyjnego połączone ^{ze} zwalczaniem różnorodnych desantów.

W toku działań mogą wykonywać także zwroty zaczepne, w formie przeciwnatarcia lub przeciwuderzeń.

Obronny charakter doktryny wojennej wskazuje na wzrastającą, w początkowym okresie wojny, rolę obrony. Jaki zatem charakter powinna mieć obrona, aby sprostać wymaganiom współczesnego pola walki. Przede wszystkim należy w tych rozważaniach uwzględnić wpływ nowych generacji uzbrojenia i wynikające stąd zmiany w sposobie prowadzenia walki. Wprowadzona do uzbrojenia lotnictwa i artylerii superamunicja z samonaprowadzającym się systemem kierowania rozszerza możliwości zwalczania celów opancerzonych na dalekich odległościach z dużą dokładnością trafienia.. W ^{tym} aspekcie nowa generacja środków walki bardziej sprzyja obrońcy aniżeli nacierającemu. Umożliwia bowiem prowadzenie dalekosiężnego, kierowanego ognia w połączeniu z "inteligentnymi" środkami minowymi na dalekich podejściach do przedniego skraju. Największe natężenie ognia powinno być przed przednim skrajem tak, aby nacierający nie miał siły go przełamać. W wypadku włamania należy zniszczyć go aktywnymi działaniami drugich rzutów i odwodów.

Taki powinien być charakter obrony wynikający z założeń doktrynalnych, bowiem podstawowym celem obrony jest zadanie nieprzyjacielowi strat i odparcie jego agresji.

Czy we współczesnych warunkach wykonanie tego zadania jest możliwe ?

Doświadczenia minionych wojen dowodzą, że z zasady strona dokonująca agresji uzyskiwała z reguły znaczne sukcesy. Zależały one w dużej mierze od zaskoczenia i swobody tworzenia przewagi w wybranych miejscu i czasie. Jeśli jednak udało się obrońcy zlikwidować te atuty nacierającego, wówczas następowała zmiana obrazu walki.

Kolejny istotny wniosek wynika z analizy wykorzystania terenu. Jak wykazują doświadczenia wojen i konfliktów zbrojnych po drugiej wojnie światowej, jednym z najistotniejszych czynników wpływających na trwałość obrony, a więc wykonanie zadania, było inżynieryjne umocnienie terenu. Obrońca może w pełni wykorzystać walory terenu; teren go chroni, podczas gdy nacierający musi wyjść z ukrycia. Fakt ten nie jest bez znaczenia wobec nowoczesnych środków walki. Przykładem może być odparcie przez Izrael natarcia syryjskiego w czwartej wojnie bliskowschodniej. Dzięki

rozbudowanym stanowiskom dla środków ogniowych, wozom przeciwczołgowym, a także szeroko stosowanym zaporom inżynieryjnym zahamowany został ruch nacierającego, a następnie - całkowite załamanie natarcia.

Z powyższego wynikają wskazania co do charakteru obrony z punktu widzenia możliwości przeciwstawienia się nacierającemu nieprzyjacielowi.

Po pierwsze - aktywność w zwalczaniu nieprzyjaciela przed podejściem do przedniego skraju, oraz manewrowość - w toku walki obronnej.

Drugi wniosek dotyczy inżynieryjnego umocnienia terenu, jako czynnika istotnie osłabiającego zdolności zaczepne przeciwnika.

Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na charakter walki obronnej jest coraz powszechniejsze wyposażenie Sił Zbrojnych państw NATO w śmigłowce i broń precyzyjną. Stwarza im to możliwość wykonania zdecydowanych uderzeń ogniowych i skoncentrowanych działań zgrupowań powietrzno-lądowych na wybranych kierunkach na wszystkie elementy ugrupowania bojowego obrońcy.

W związku z tym powstaną oddzielne ogniska walki zarówno przed przednim skrajem, jak i w głębi obrony. Spowoduje to potrzebę równoczesnego zwalczania nieprzyjaciela, co sprawić będzie dużą trudność w umiejętnym dzieleniu wysiłku do realizacji wymienionych zadań.

Takie sytuacje operacyjno-taktyczne zostały założone w ćwiczeniu "TARCZA-88" i sprawiły wiele trudności ćwiczącym dowódcom i sztabom.^{1/}

Reasumując rozważania wynikające z założeń obronnej doktryny wojennej, można sformułować następujące wnioski:

- 1/ obrona staje się w początkowym okresie wojny zamierzonym, zorganizowanym sposobem odparcia agresji nieprzyjaciela;
- 2/ nacierającego nieprzyjaciela zamierza się zatrzymać w taktycznej strefie obrony, stąd jej szczególna trwałość i aktywność;
- 3/ spełnienie powyższego wymagania powoduje potrzebę zwalczania nieprzyjaciela na podejściach przed przednią skrajem obrony oraz umiejętnego zastosowania inżynieryjnej rozbudowy terenu;

^{1/} Omówienie ćwiczenia "TARCZA-88".

- 4/ obrona powinna być organizowana systemem punktów oporu przygotowanych do prowadzenia ognia okrężnego i zdolnych do zwalczania zarówno naziemnego, jak i powietrznego przeciwnika;
- 5/ przewidywane wykonanie przeciwuderzeń drugimi rzutami armii i frontu w taktycznej strefie obrony, wskazanie na potrzebę prowadzenia uporczywej walki obronnej oraz umiejętność przechodzenia z obrony do natarcia.

2. OGOLNE ZAŁOŻENIA OBRONY NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM

2.1. Warunki przejścia dywizji /pułku/ do obrony

Warunki przejścia dywizji /pułku/ do obrony zależą od wielu czynników w tym głównie od:

- sytuacji polityczno-militarnej i operacyjnej na poszczególnych kierunkach operacyjnych, w tym miejsca armii w operacji frontu;

- celu i zadań operacji armijnej i wynikającego stąd miejsca i zadań dywizji /pułku/;

- ważności bronionego kierunku, a co za tym idzie charakteru działań nieprzyjaciela i stosunku sił na tym kierunku;

- okresu działań wojennych i czasu na organizację obrony.

Z powyższego wynika, że dywizja /pułk/ może przechodzić do obrony w różnorodnych warunkach i sytuacjach taktyczno-operacyjnych przed wybuchem wojny, w początkowym okresie jej trwania lub w czasie rozwijania przez nieprzyjaciela natarcia. Oznacza to, że dywizja /pułk/ może przechodzić do obrony w styczności jak i bez styczności z nieprzyjacielem.

Nowym elementem stanie się przechodzenie do obrony bezpośrednio z garnizonów lub rejonów alarmowych zarówno przed wybuchem wojny, jak i podczas jej trwania.

Można przewidywać, że do najbardziej typowych sytuacji, w których dywizja /pułk/ przechodzić będzie do obrony zaliczyć należy:

- przejście do obrony zachodniej granicy państwa przed lub z chwilą rozpoczęcia wojny w celu załamania powietrzno-lądowych uderzeń nieprzyjaciela;

- przejście do obrony własnego wybrzeża morskiego przed rozpoczęciem wojny lub w toku jej trwania po jego uprzednim opanowaniu;

- przejście do obrony w drugim rzucie armii /dywizji/;

- przejście do obrony w celu obronnego odparcia uderzenia nieprzyjaciela z jednoczesną możliwością wzięcia udziału w przeciwuderzeniu;

- podczas rozwijania przeciwuderzenia w celu odparcia silnych zgrupowań nieprzyjaciela;

- w wyniku niepomyślnie rozegranej bitwy spotkaniowej;

- po osiągnięciu celu przeciwuderzenia w celu umocnienia opowanej rubieży.

Niewątpliwie najtrudniejsze warunki powstaną wówczas, gdy nieprzyjacielowi uda się uzyskać zaskoczenie w początkowym okresie wojny. Powstanie wówczas sytuacja, w której zajmowanie pasa /rejonu/ obrony odbywać się będzie w warunkach odpierania uderzeń nieprzyjaciela. Na ogromne trudności organizacji obrony w tych warunkach wskazują doświadczenia Armii Radzieckiej w 1941 roku.^{2/} Należy podkreślić, że skala tych trudności obecnie ulega zwiększeniu, bowiem wojna może być prowadzona z użyciem tylko środków konwencjonalnych lub ograniczonego albo nieograniczonego użycia broni masowego rażenia.

Współczesne środki walki pozwalają na rozwijanie natarcia przez nieprzyjaciela w dużym tempie, co w poważnym stopniu ograniczać będzie czas na organizację obrony.

W początkowym okresie wojny może mieć miejsce taka sytuacja, gdy część sił dywizji będzie zajmowała rejony obrony, a pozostałe - w marszu lub dochodzić będą dopiero do wyznaczonych im rejonów obrony.

Podobna sytuacja może mieć miejsce w wypadku niekorzystnego przebiegu walki spotkaniowej lub odparcia ataku nieprzyjaciela w czasie wykonywania przeciwuderzenia.

Oczywiście na warunki przechodzenia dywizji /pułku/ do obrony wpływa decydująco miejsce w ugrupowaniu operacyjnym /bojowym/.

^{2/} Rozwój taktyki Armii Radzieckiej w latach wielkiej wojny narodowej 1941-45, wyd. MON 1960r., s. 292 i dalsze.

2.2. Miejsce i zadania bojowe dywizji /pułku/ w obronie

Zadania bojowe w obronie zależą od szeregu czynników, z których najważniejszymi są: miejsce dywizji /pułku/ w ugrupowaniu operacyjnym /bojowym/, cel i zamiar operacji armijnej, warunki przejścia do niej itp. Warto zauważyć, że wzrost znaczenia obrony, jako podstawowego rodzaju walki w odparciu agresji nieprzyjaciela, spowodował zmianę poglądów na sposoby rozegrania walki obronnej.

Należy zauważyć, że wybór sposobu rozegrania walki obronnej zależy od wielu czynników, w tym głównie od czasu na jej organizację, stopnia rozwinięcia operacyjnego wojsk i inżynieryjnej rozbudowy obrony. W zależności więc od powyższych czynników możemy wyróżnić obronę pozycyjną i manewrową. Obrona pozycyjna zakłada trwałe utrzymywanie zajmowanego terytorium i załamanie natarcia nieprzyjaciela w taktycznej strefie obrony. Istota obrony manewrowej polega na skupieniu głównego wysiłku w głębi obrony, gdzie zamierza się pobić przeciwnika uderzeniami ogniowymi, utrzymaniem taktycznie ważnych rejonów i przeciwuderzeniami.

W obronie pozycyjnej można wyróżnić dwie fazy walki. Pierwsza - załamanie ataku przeciwnika na pierwszym lub ostatecznie drugim pasie obrony. Druga - wyparcie przeciwnika z rejonu włamania przeciwuderzeniem odwodów armijnych. Odpowiednio do tego ugrupowuje się siły i środki, przeznaczając ich większość do pierwszego rzutu. Natomiast w obronie manewrowej walka przebiega w trzech fazach. Pierwsza - polega na prowadzeniu działań opóźniających przez wydzielone do tego celu siły. Druga faza - to załamanie natarcia przeciwnika. Trzecia to wykonanie przeciwuderzenia i ostateczne rozbicie nieprzyjaciela. Ten rodzaj obrony wymaga innego niż poprzednio ugrupowania. Gros sił stanowi drugi rzut, a niewielkie siły wydzielają się do pierwszego. Inny jest również sposób działania poszczególnych rzutów w każdym rodzaju obrony.

Zadanie bojowe dywizji /pułku/ zależy w głównej mierze od miejsca w ugrupowaniu operacyjnym /bojowym/ i zamiaru operacji /walki/. Zrozumienie treści zadań bojowych, jakie może otrzymać dywizja /pułk/, wymaga z kolei prześledzenia struktury pasa obrony armii.

Armia w swoim pasie obrony przygotowuje i rozbudowuje:^{3/}

- pas przesłaniania głębokości do 40 km od przedniego skraju obrony. Spełnia on dwie funkcje: dezinformuje przeciwnika i osłabia jego potencjał uderzeniowy oraz stwarza warunki organizacji obrony przez siły główne.

^{3/} Por. załącznik 1.

W wypadku przejścia armii do obrony wzdłuż zachodniej granicy państwa nie będzie tworzony, bowiem funkcje te spełniają wojska sojusznicze. Natomiast w wypadku, gdy armia przechodzi do obrony w toku operacji zaczepnej, może być tworzony pas przesłania-
nia. Wówczas część sił stanowiących dotychczas pierwszy rzut pozostaje na opanowanej rubieży, zaś pozostałe wycofują się w głąb własnego ugrupowania.

Do działań w pasie przesłaniania wyznacza się siły nie większe od dywizji.

Doświadczenia ćwiczeń "DRUŻBA-88" i "SIEWIER-88" wskazują na celowość wyznaczania do tych działań po jednym pułku z każdej dywizji pierwszego rzutu operacyjnego^{4/}

- taktyczna strefa obrony składająca się z pierwszego i drugiego pasa obrony. Jej głębokość - od przedniego skraju obrony do tyl-
nej granicy drugiego pasa obrony - może wynosić do 60 km.

Pierwszy pas obrony rozbudowuje się na głębokość 20-25 km w 3-4 pozycje. Obsadzają go dywizje pierwszego rzutu operacyjnego armii.

Drugi pas obrony rozbudowuje się na głębokość 10-25 km w 2-3 pozycje w odległości do 15 km za pierwszym pasem obrony. Obsadzają go dywi-
zje drugiego rzutu oraz część wojsk wycofujących^{się} z pierwszego pasa.

Warto zauważyć, że w zależności od rodzaju obrony - pozycyjna lub manewrowa - zmieniać się będzie rola, a co za tym idzie wiel-
kość sił wydzielonych do pierwszego lub drugiego pasa obrony. W obronie^{pozycyjnej}, w której zamierza się załamać natarcie przeciwnika w taktycznej strefie obrony, wydziela się większość sił do obrony -
pierwszego pasa obrony. W obronie manewrowej - większość sił
obsadza drugi pas obrony lub armijną rubież obrony.

- armijną rubież obrony rozbudowuje się w odległości 70-80 km od przedniego skraju obrony /za taktyczną strefą obrony/, a obsadzają go dywizje drugiego rzutu lub odvodu ogólnowojskowego armii. Mogą tę rubież zajmować również wojska, które wycofały się ze strefy taktycznej.

Należy także podkreślić, że między pasami obrony i rubieżami obronnymi przygotowuje się i rozbudowuje rubieże, pozycje ryglowe oraz samodzielne rejony i węzły obrony, szczególnie w odniesieniu do miejscowości.

^{4/} K.Nożko, Operacja obronna armii, Podręcznik, wyd. ASG WP 1989, s. 34.

Analiza pasa obrony armii wskazuje, że dywizja może bronić się w pierwszym lub drugim rzucie operacyjnym na kierunku głównego wysiłku obrony lub na pomocniczym, Dywizja /pułk/ może prowadzić działania w pasie przesłaniania lub bronić się na 'samodzielnym kierunku.'

Jakkolwiek różne będą warunki przejścia do obrony, wystąpią jednak pewne wspólne cechy w zadaniach stawianych przed dywizją /pułkiem/. Wyrażać się będą w:

- załamaniu lub opóźnieniu natarcia nieprzyjaciela, zadaniu mu maksymalnych strat i utrzymaniu bronionego pasa /rejonu/;
- zapewnieniu warunków operacyjnego rozwinięcia wojsk armii lub wykonania innych zadań poprzez zyskanie na czasie;
- stworzeniu dogodnych warunków do wykonania przeciwuderzenia przez drugi rzut armii /dywizji/.

Jeżeli dywizja /pułk/ broni wybrzeża morskiego - jej zadaniem będzie uniemożliwienie lądowania desantów morskich i powietrznych, a w wypadku wylądowania - ich rozbicie i opanowanie wybrzeża. Natomiast, gdy armia wykonuje przeciwuderzenie, dywizja /pułk/ może przejść do osłony jednego ze skrzydeł głównego zgrupowania uderzeniowego.

Dywizja /pułk/ drugiego rzutu przewidziana jest przede wszystkim do wykonania przeciwuderzeń wspólnie z pozostałymi siłami armii. Dywizja może także realizować szereg zadań przewidzianych dla pierwszego rzutu. Na przykład część sił dywizji może bronić pośredniego /drugiego/ pasa obrony.

Należy jednak podkreślić, że dywizjom /pułkom/ broniącym się w taktycznej strefie obrony, jako główny cel stawia się zadanie maksymalnych strat u nieprzyjaciela i zatrzymanie jego natarcia przed przednim skrajem obrony lub w głębi tej strefy, nie dopuszczając do jej przerwania.

2.3. System obrony

Współczesna walka obronna zależy od bardzo wielu różnorodnych czynników, które w różnorodnym stopniu na nią oddziałują, także powodzenie w tej walce zależy od scharmonizowania wysiłków wszystkich sił biorących w niej udział w jeden system obrony. Myślą przewodnią jego tworzenia powinien być zamiar rozegrania walki i osiągnięcie celu działań dywizji jak najmniejszymi stratami własnymi.

Na system obrony składają się więc elementy walki obronnej wzajemnie ze sobą powiązane i skoordynowane zgodnie z zamiarem walki. Stanowią więc go:

- ugrupowanie bojowe;
- porażenie jądrowe nieprzyjaciela /w dywizji/;
- system porażenia ogniowego w obronie;
- inżynierska rozbudowa terenu.

Wymienione elementy obronne są głównymi, stąd ich wzajemne powiązanie i skoordynowanie na decydujące znaczenie dla przebiegu walki obronnej. Rola każdego z nich i ewentualne zmiany w jego treści spowodowane zmianami w doktrynie wojennej staną się przedmiotem rozważań w kolejnych rozdziałach.

2.3.1. Ugrupowanie bojowe dywizji /pułku/ w obronie

Wszelkie zmiany w założeniach doktryn wojennych, strukturach organizacyjnych wojsk oraz w środkach walki i taktyce nieprzyjaciela znajdowały swoje odzwierciedlenie w ugrupowaniu bojowym wojsk. Są to bowiem te czynniki, które decydująco wpływają na tworzenie ugrupowania bojowego, rozumianego jako "...uszykowanie oddziałów i pododdziałów do walki."^{5/}

Ugrupowanie bojowe składa się z szeregu elementów, a więc części składowych, których ilość, skład i sposób użycia determinują powyższe czynniki, a ponadto - warunki terenowe, klimatyczne itp. Wszystkie te czynniki łącznie wpływają na ostateczny kształt ugrupowania bojowego, które powinno spełniać z zasady następujące wymagania:

^{5/}Regulamin walki Sił Zbrojnych PRL, cz.I /pułk, dywizja/ s. 16.

- zapewniać pełne wykorzystanie możliwości bojowych oddziałów i pododdziałów;
- skupienie wysiłku na wybranym kierunku i w określonym czasie;
- trwałość i aktywność w obronie;
- najmniejszą wrażliwość wojsk na uderzenia nieprzyjaciela;
- utrzymanie współdziałania i dowodzenia.

Wiele rozwiązań w zakresie tworzenia ugrupowania bojowego w obronie wypracowanych podczas drugiej wojny światowej zachowało aktualność we współczesnych warunkach. Dotyczy to zwłaszcza tendencji do głębokiego ugrupowania, tworzenia odwodów przeciwpancernych i wykonywania kontrataków. Tendencje te wynikają z założeń obronnej doktryny wojennej i przewidywanego charakteru przyszłej walki. Nadanie, zgodnie z założeniami doktrynalnymi, obronie priorytetowego znaczenia w ^{odparciu} agresji nieprzyjaciela stawia przed nią wymóg trwałości i aktywności.

Załamanie bowiem natarcia nieprzyjaciela w strefie taktycznej będzie miało decydujące znaczenie dla całej operacji obronnej. Jak zatem ugrupować siły i środki, aby osiągnąć cele stawiane przed obroną w strefie taktycznej ?

Niewątpliwie odpowiedzi należy poszukiwać w charakterze przewidywanego natarcia nieprzyjaciela. Powietrzno-lądowy charakter przyszłych działań nieprzyjaciela wskazuje na potrzebę odparcia uderzenia czołgów i BWP na lądzie oraz jego śmigłowców, desantów z powietrza. Wynika stąd potrzeba tworzenia dwurzutowego ugrupowania bojowego oraz elementów zdolnych do walki^z desantami nieprzyjaciela wysadzonymi w głębi własnego ugrupowania.

w ramach ugrupowania bojowego dywizji /pułku/ można wyróżnić: pierwszy i drugi rzut lub odwód ogólnowojskowy, oddział raket, oddziały /pododdziały/ artylerii, oddział /pododdział/ przeciwlotniczy, pododdział śmigłowców, pododdział walki radioelektro-nicznej, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy, oddziały /pododdziały/ zabezpieczenia technicznego i tyłowego.

Ponadto w zależności od sytuacji mogą być organizowane doraźne elementy ugrupowania bojowego jak: oddziały wydzielony, odwód przeciwdesantowy, a dla zabezpieczenia działań dywizji - oddział zabezpieczenia ruchu i oddział ratunkowo-ewakuacyjny.

Do pierwszego rzutu, który jest najważniejszy /jemu bowiem przypada główna rola w odparciu ataku nieprzyjaciela i niszczeniu go przed przednim skrajem/, powinno wyznaczać się zdecydowaną większość posiadanych sił i środków. Powinny one umożliwić niszczenie celów opancerzonych oraz zapewniać osłonę sił lądowych przed uderzeniami z powietrza.

Oczywiście, że mogą być sytuacje, w których wyznaczanie do pierwszego rzutu większość sił stanie się niecelowe. Będzie tak wówczas, gdy warunki stwarzać będą trudności w ich rozmieszczeniu i ukryciu, przez co staną się one bardziej narażone na ogień nieprzyjaciela; a także wtedy, gdy celowe jest wciągnięcie nacierającego w tzw. "worki ogniowe" i rozbicie go przygotowanymi zawczasu kontratakami.

Drugi rzut w tych warunkach będzie miał bardzo zróżnicowane zadania. Najbardziej typowe będzie prawdopodobnie zniszczenie ogniem lub w kontrataku nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony. Innymi zadaniami będą: wzmocnienie obrony na zagrożonym kierunku, zamiana części sił pierwszego rzutu, utworzenie nowych rubieży, obrona na skrzydłach lub w głębi oraz walka z desantami.

W wypadku gdy dywizja ugrupowuje się w jednym rzucie koniecznie należy stworzyć odwód ogólnowojskowy, którego zakres zadań może być taki sam jak dla drugiego rzutu.

Charakter zadań pierwszego i drugiego rzutu oraz warunków ich realizacji wskazują na potrzebę znacznej samodzielności taktycznej. Wyrażać się ona może w przydzieleniu większej części artylerii, pododdziałów inżynierskich, obrony przeciwlotniczej itp.

Tworząc ugrupowanie bojowe w obronie dywizji zmechanizowanej typu DZ-89 należy widzieć potrzebę rozbudowania w jej pasie 3-4 pozycji obrony. Pierwszą i drugą pozycję obsadzają pułki pierwszego rzutu organizując obronę systemem batalionowych rejonów obrony, których ilość wskazuje na możliwą szerokość pasa obrony.

Przyjmuje się, że podstawową jednostką kalkulacyjną na szczeblu taktycznym jest batalion. Może on z powodzeniem odparć uderzenie 2-3-krotnie liczniejszych sił przeciwnika, broniąc rejonu o szerokości do 5 km i głębokości do 3 km.

W związku z tym, że pułk może wydzielić do pierwszego rzutu 2-3 bataliony, szerokość rejonu jego obrony może wynosić 10-15 km. Z kolei dywizja ugrupowana w dwa rzuty może bronić pasa szerokości 20-30 km.

Należy zauważyć, że wymienione normy stanowią jedynie orientację, co do możliwości obrony pułku i dywizji. Zawsze należy bowiem uwzględniać konkretne warunki terenowe, sytuację taktyczno-operacyjną, otrzymane zadanie itp. Tak więc normy te ulegają zmianie i na przykład w obronie wybrzeża morskiego są następujące: dywizja może bronić pasa szerokości 50-80 km, a pułk - 20-25 km.

Drugim podstawowym wskaźnikiem rozmachu przestrzennego walki jest głębokość pasa /rejonu/ obrony. Znow biorąc pod uwagę konkretne warunki terenowe, potrzebę narastania oporu w głębi obrony i możliwości dokonywania manewru siłami i środkami, głębokości te mogą być następujące: pułku - do 12 km, w dywizji - 20-25 km.^{6/}

^{6/} Ugrupowanie bojowe dywizji i pułku - załącznik 2 - 7.

NORMY OPERACYJNO-TAKTYCZNE
W OBRONIE

WYSZCZEGOLNIENIE	A	DZ	pz	bp	kp
Szerokość pasa obrony /w km/	100-150	30 i więcej	10-15	do 5	do 1,5
Szerokość pasa obrony wybrzeża /w km/		50-80	20-25	do 10	
Głębokość obrony /w km/	100-120	20-25	10-12	do 3	do 1
Odległość przedniego skraju SD	50-70	8-10	4-6		
ZSD	do 100				
TSD	do 120	20-25	10-12		
WSD		4-6			
PDO /PO/			do 2	do 2	do 0,8

WIELKOŚĆ

WYSZCZEGOLNIENIE	WIELKOŚĆ
Głębokość	do 40
pasa przesłaniania /w km/ pozycji przedniej	6-8
taktycznej strefy obrony w tym	40-60
- pierwszego pasa obrony	20-25
- drugiego pasa obrony	10-25
między pierwszym a drugim pasem obrony	do 15
między pozycjami	3-5
armijnej rubieży obrony od przedniego skraju	70-80
Ilość	5-4 2-3 do 3
Głębokość	2-3 2,5-4

2.3.2. System porażenia ogniowego

Walka obronna jest w swej istocie walką ogniową, stąd decydującą rolę w niej spełniają środki walki, których użycie zorganizowane jest w system porażenia ogniowego.

Obejmuje on: przygotowane uderzenia wojsk raketowych i lotnictwa raketami i bombami z ładunkiem konwencjonalnym; system ognia oraz użycie inżynieryjnych środków rażenia.^{7/}

System porażenia ogniowego powinien być ściśle powiązany z systemem zapór inżynieryjnych i zapewniać wykonanie uderzeń ogniowych na podejściach, przed przednim skrajem i w głębi.

Na szczeblu taktycznym bardzo ważnym elementem porażenia ogniowego w obronie jest system ognia.

Zgodnie z dotychczasowymi poglądami obejmuje on: przygotowany, zmasowany, ześrodkowany i zaporowy ogień artylerii z zakrytych stanowisk ogniowych; strefy ognia środków przeciwpancernych i ciągłego wielowarstwowego ognia wszystkich innych rodzajów środków rażenia oraz manewr ogniem.^{8/}

W związku z przewartościowaniem roli obrony, przewidywanym powietrzno-ładowym natarciem przeciwnika, a także wzrostem możliwości i celności środków rażenia zasadne wydaje się organizowanie systemu ognia wg układu funkcjonalnego /zadaniowego/. Wówczas w ramach systemu ognia należałoby wyróżnić: system ognia przeciwpancernego, system ognia przeciwlotniczego, system ognia przeciwdesantowego itp.

Istotą tworzenia danego systemu byłby cel użycia sił i środków do realizacji określonych celów np.: zwalczania czołgów i wozów opancerzonych nieprzyjaciela.^{9/}

System ognia przeciwpancernego powinien zapewniać odparcie silnych i zmasowanych uderzeń pancerno-zmechanizowanych przeciwnika, zadanie mu znacznych strat i załamanie natarcia, a także zniszczenie sił, które włamały się w głąb obrony.

^{7/}Regulamin walki wojsk lądowych SZ PRL, Warszawa 1985, s. 259.

^{8/}tamże, s. 259.

^{9/}Na szczeblu armii i frontu używa się pojęcia "System obrony przeciwpancernej". Por.K.Nożko, Operacja obronna armii, podręcznik, ASG WP 1987 s. 40 oraz S.Koziej, Operacja obronna frontu, ASG WP 1989r. s. 14.

System ten obejmowałby: przygotowane uderzenia lotnictwa i wojsk raketowych oraz ogień artylerii z zakrytych stanowisk ogniowych, prowadzonych do zgrupowań pancerno-zmechanizowanych przeciwnika; ogień środków przeciwpancernych przed przednim skrajem, na skrzydłach, stykach i w głębi obrony; system zapór przeciwpancernych; odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe z przygotowanymi dla nich rejonami ześrodkowania, rubieżami rozwinięcia i drogami manewru.

System ten zapewnia więc niszczenie przeciwnika w sposób aktywny tzn. przez cały okres podejścia do przedniego skraju, walki o przedni skraj i w głębi obrony. Największa jednak gęstość ognia przeciwpancernego powinna być przed przednim skrajem. Z tego też względu ilość środków przeciwpancernych na przednim skraju powinna zapewnić zdolność do niszczenia wielu celów opancerzonych w krótkim czasie. W związku z tym szczególnie wysokiej rangi nabiera organizacja ognia przeciwpancernego, prowadzonego przez naziemne środki przeciwpancerne z powietrznymi rozmieszczonymi na pokładzie, zwłaszcza śmigłowców bojowych.

System ognia przeciwlotniczego tworzy się w celu odparcia zmasowanych uderzeń lotnictwa nieprzyjaciela z różnych kierunków, zadania mu maksymalnych strat oraz stworzenia warunków działania własnemu lotnictwu, w tym zwłaszcza śmigłowcom bojowym.

Na system OPL składa się ogień oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych oraz ogień broni strzeleckiej i pokładowej pododdziałów ogólnowojskowych.

Lądowo-powietrzny charakter natarcia nieprzyjaciela wskazuje, że równocześnie z odparciem ataku zgrupowań pancerno-zmechanizowanych, lub nawet wcześniej, trzeba będzie zwalczać jego desanty powietrzne wysadzone w głębi ugrupowania dywizji /pułku/. W tym celu należy stworzyć system ognia przeciwdesantowego, który umożliwiłby zwalczanie desantów nieprzyjaciela zarówno podczas transportu, jak i po ich wylądowaniu. W związku z tym część tych zadań mogłaby być realizowana w ramach systemu OPL, natomiast zadania niszczenia desantu po wylądowaniu i jego izolacji od wojsk nacierających od czoła, wykonywałyby wydzielone do tego celu siły i środki. W dywizji należy utworzyć odwód przeciwdesantowy oraz wydzielić specjalnie w tym celu siły i środki w oddziałach i pododdziałach, a także przewidzieć użycie śmigłowców bojowych.^{10/}

^{10/} Problematyka zwalczania desantów powietrznych w obronie dywizji stanowi przedmiot rozprawy doktorskiej ppłka W. Krauza z Katedry Taktyki Ogólnej.

2.3.3. Inżynieryjna rozbudowa terenu

Doświadczenia minionych wojen oraz konfliktów zbrojnych po drugiej wojnie światowej wykazują jednoznacznie, że wykorzystanie terenu i jego inżynieryjna rozbudowa w dużym stopniu zapewnia trwałość i aktywność obrony.

Współcześnie rola terenu jeszcze bardziej wzrasta, głównie z uwagi na możliwość wykonania uderzeń bronią precyzyjną na wszystkie elementy ugrupowania bojowego. Z tego też względu umiejętne wykorzystanie właściwości ochronnych terenu wpływa w znacznym stopniu na zachowanie zdolności bojowej wojsk.

Inżynieryjna rozbudowa terenu zależy od sposobu rozegrania walki obronnej, przyjętego ugrupowania i posiadanego czasu na jej wykonanie. Składa się na nią:

- rozbudowa fortyfikacyjna;
- system zapór inżynieryjnych;
- przygotowanie i utrzymanie dróg;
- przygotowanie i utrzymanie przepraw na drogach manewru oraz dowozu i ewakuacji;
- urządzenie i utrzymanie punktów wydobywania i oczyszczania wody.

Najważniejszymi elementami rozbudowy inżynieryjnej jest rozbudowa fortyfikacyjna i system zapór.

Dywizja /pułk/ w pasie /rejonie/ obrony prowadzi rozbudowę fortyfikacyjną punktów oporu, stanowisk ogniowych, stanowisk dowodzenia i innych pozycji. Istotnego znaczenia w tym nabiera wybór przedniego skraju obrony i poszczególnych pozycji obronnych. Wybór ten powinien zapewniać zarówno maksymalne wykorzystanie właściwości terenu, jak i organizację systemu ognia i manewru.

Planując manewr, należy widzieć możliwość wykorzystania wszystkich sił i środków do stawiania skutecznego oporu na zagrożonych kierunkach, rozwijania ich na rubieżach ogniowych lub w celu wykonania kontrataku. Tak więc inżynieryjna rozbudowa terenu powinna zapewniać nie tylko trwałość obrony, a w równym stopniu jej aktywność.

W ramach fortyfikacyjnej rozbudowy pasa /rejonu/ obrony przygotowuje się:

- trzy - cztery pozycje obrony, gdy dywizja broni się na pierwszym pasie obrony lub 2-3 pozycje, gdy na drugim pasie: w pułku - jedną-dwie;

- pozycje ryglowe;
- stanowiska startowe baterii rakiet taktycznych i rakiet przeciwlotniczych /w dywizji/;
- stanowiska ogniowe artylerii naziemnej;
- rubieże rozwinięcia drugiego rzutu do kontrataku;
- rubieże ogniowe oddziałów /pododdziałów/ czołgów i BWP;
- rubieże rozwinięcia odwodów przeciwpancernych, a ponadto pozycję przednią lub pas przesłaniania, gdy jest organizowany.

Przewidywany charakter natarcia przeciwnika podnosi znaczenie systemu zapór inżynieryjnych w obronie. Powinien on być ściśle powiązany z systemem ognia zwiększając jego efektywność. System zapór należy organizować na całą głębokość ugrupowania bojowego, a szczególną rolę w tym systemie spełniać powinno minowanie manewrowe /zdalne/. Może ono już obecnie być traktowane jako część składowa systemu ognia przeciwpancernego.

2.4. Prowadzenie walki obronnej

Walka obronna dywizji /pułku/ będzie mieć szereg różnorodnych właściwości wynikających z rozlicznych źródeł i uwarunkowań. Część z nich wywodzi się z charakteru działań armii w okresie poprzedzającym jej przejście do operacji obronnej.

Jeżeli armia przechodzi do pierwszej operacji obronnej, wówczas dywizja /pułk/ w ramach operacyjnego rozwinięcia osiąga wyższe stany gotowości bojowej i przegrupowuje się z rejonów stałej dyslokacji lub alarmowych bezpośrednio w pasy /rejon/ obrony. Ważne jest przy tym sprawne i skryte wykonywanie tych przedsięwzięć, co pozwala zyskać czas na organizację obrony.

Należy przewidywać, że podczas zajmowania pasów obrony, jakkolwiek odbywać się ono będzie bez styczności z nieprzyjacielem, przeciwnik oddziaływać będzie środkami WRE, rakietami, lotnictwem oraz desantami powietrznymi. W związku z tym poszczególne oddziały i pododdziały niejednocześnie zajmować będą rejon obrony. Organizacja obrony odbywać się będzie w warunkach walki z przeciwnikiem np. desantami powietrznymi, chociaż nie będzie styczności z głównymi jego siłami lądowymi. Jest to więc jedna z właściwości organizacji obrony, wyrażająca się zwalczaniem desantów powietrznych, grup specjalnych i dywersyjnych, odparciem jego ataków

lotnictwa, pomimo braku bezpośredniej styczności z jego głównymi siłami.

Kolejną właściwością będzie nawiązanie walki obronnej z nacierającym przeciwnikiem w warunkach wycofywania się wojsk broniących się w przodzie, a stanowiącymi dotychczas pierwszy rzut operacyjno-strategiczny.

Współdziałanie z tymi wojskami stanowić będzie jeden z najtrudniejszych i wyjątkowo złożonych problemów. Istota działania w tym okresie walki sprowadzać będzie się do uniemożliwienia wtargnięcia w głąb pasa obrony nacierających wojsk nieprzyjaciela w ślad za wycofującymi się wojskami z przedpola.

Celowe w związku z tym jest oderwanie się wycofujących wojsk od nieprzyjaciela w pasie przesłaniania, a nie bezpośrednio przed przednim skrajem obrony. W tej sytuacji wojska broniące się w pasie przesłaniania lub ostatecznie na pozycji przedniej, przyjmują ciężar walki z nieprzyjacielem, umożliwiając wycofanie się pierwszorzutowych wojsk.

Takie działanie stwarza warunki rozegrania zasadniczej walki obronnej przed przednim skrajem obrony. Celem tej walki jest zatrzymanie natarcia nieprzyjaciela poprzez zadanie mu maksymalnych strat głównie w czołgach i transporterach opancerzonych. Osiągnięcie tego celu wymaga wykonania uderzenia wszystkimi posiadanymi środkami walki na zasadniczą część zgrupowania nieprzyjaciela i utrzymaniu najważniejszego rejonu obrony. Podkreślić w tej walce należy konieczność skoordynowania ognia wszystkich środków walki z zaporami inżynieryjnymi. Takie bowiem działanie może zapewnić zniszczenie maksymalnej ilości środków opancerzonych nieprzyjaciela.

Natomiast w razie włamania się nieprzyjaciela w pierwszą pozycję obrony należy przy użyciu wszystkich posiadanych środków nie pójść do poszerzenia wyłomu w kierunku skrzydeł.

W tej fazie walki obronnej ogromnego znaczenia nabiera manewr. Dotyczy on zarówno ognia, jak i wojsk. /Załącznik 8-11/.

Manewr ogniem powinien wyrażać się w możliwości jego zesrodkowania na zagrożonych kierunkach w krótkim czasie. Dotyczy to ognia artylerii strzelającej z zakrytych stanowisk ogniowych,

a przede wszystkim - ognia przeciwpancernego. Najbardziej korzystny, z uwagi na czas i skuteczność rażenia, jest ogień śmigłowców bojowych. Ich użycie w walce o przedni skraj, a także w głębi obrony może w krótkim czasie zmienić obraz walki.

Istotnego znaczenia w walce obronnej nabiera manewrowe użycie pododdziałów czołgów i BWP. Mogą one z uprzednio przygotowanych rubieży ogniowych niszczyć środki opancerzone nieprzyjaciela ^{nie} dopuszczając do dalszego ich włamywania się w głąb obrony.

Należy przewidywać, że w wypadku skupienia głównego wysiłku obrony na pierwszym pasie, zostaną użyte siły i środki armii o ten pas. Będą to zarówno odwody przeciwpancerne, jak i oddziały zaporowe, a także śmigłowce bojowe i lotnictwo.

W razie włamania się nieprzyjaciela w głąb pierwszego pasa siły te zostaną użyte w celu zatrzymania nieprzyjaciela i stworzenia warunków do wykonania przeciwuderzenia armijnego. Wówczas dywizja /pułk/ prowadzi uporczywą obronę, nie dopuszcza do dalszego rozprzestrzeniania się nieprzyjaciela, a z chwilą wykonania przeciwuderzenia bierze w nim udział częścią lub całością swoich sił.

3. OGOLNE ZAŁOŻENIA NATARCIA NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM

Obronny charakter doktryny wojennej spowodował potrzebę przewartościowania nie tylko obrony, ale również i natarcia.

Natarcie jest rodzajem walki, którą prowadzi się w celu rozbicia nieprzyjaciela i opanowania ważnych rejonów /rubieży/. Jego istota wyraża się w porażeniu nieprzyjaciela wszystkimi środkami, wykonaniu zdecydowanego ataku, szybkim ruchu wojsk w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, zniszczeniu lub wzięciu do niewoli jego wojsk i opanowaniu ważnych rejonów /rubieży/.

Natarcie pozwala na ostateczne rozbicie nieprzyjaciela i opanowanie zajmowanego przez niego terenu. Potrzeba takiego działania zaistnieje w wypadku włamania się nieprzyjaciela, zatrzymania jego natarcia, a następnie w celu ostatecznego rozbicia nieprzyjaciela.

Dywizja /pułk/ będzie nacierać w zależności od sytuacji i otrzymanych zadań w ramach przeciwuderzenia i przeciwnatarcia.

Z tego względu, że inne są cele i warunki przygotowania ^{oraz} prowadzenia przeciwuderzenia i przeciwnatarcia, pojęcia te zostaną wyjaśnion.

Istota przeciwuderzenia polega na wykonaniu uderzeń ogniowych na główne zgrupowanie uderzeniowe nieprzyjaciela, uporczywej obronie wojsk walczących w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem oraz wykonaniu na jednym lub dwóch kierunkach uderzeń siłami drugich rzutów armii lub frontu. Celem przeciwuderzenia może być odcięcie, okrążenie, a następnie rozbitcie sił nieprzyjaciela które wdarły się w głąb obrony, odtworzenie w całości lub części pierwotnego położenia, a w sprzyjającej sytuacji przejście do przeciwnatarcia.^{1/}

Przeciwuderzenie nazywa się również kontruderzeniem, czyli natarciem na nacierającego. Ważnym wyróżnikiem jest to, że bierze w nim udział tylko część sił danego szczebla, podczas gdy zasadnicze siły - bronią się.

Z kolei przeciwnatarcie określa się na ogół jako szczególny rodzaj natarcia przygotowywany w toku lub po odparciu natarcia przeciwnika. Celem jego jest rozbitcie zgrupowań zaczepnych, opanowanie ważnych rejonów /rubieży/ i przejęcie inicjatywy strategicznej na danym kierunku.^{2/} Jest to więc rodzaj operacji zaczepnej realizowanej siłami armii lub frontu.

Niekiedy, zależnie od okoliczności, przeciwnatarcie może rozpocząć się od przeciwuderzeń, a więc rozpoczynać się będzie z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Przejście do przeciwnatarcia może rozpocząć się także po podejściu wojsk z głębi.

Chcąc jednoznacznie wskazać na różnice między przeciwuderzeniem a przeciwnatarciem należałoby stwierdzić, że:

przeciwuderzenie jest elementem obrony operacyjnej lub strategicznej, mieści się w ramach funkcjonującego dotychczas układu, czego dowodem są zadania wykonujących je wojsk. Zadania te nie wykraczają poza przedni skraj.

Drugim wyróżnikiem jest to, że wykonuje je tylko część sił podczas, gdy większość nadal się broni.

3.1. Warunki przejścia dywizji /pułku/ do natarcia

Warunki przejścia dywizji do natarcia w znacznym stopniu zależą od jej miejsca w ugrupowaniu operacyjnym i zadania realizowanego przez armię. W zależności więc od tego, dywizja /pułk/ może brać udział w przeciwuderzeniu lub w przeciwnatarciu.

^{1/} Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979 s.338

^{2/} tamże s.237.

Dywizja może brać udział w przeciwuderzeniu wówczas gdy:

- stanowi drugi rzut armii w operacji obronnej;
- armia całością sił wykonuje przeciwuderzenie.

Celem przeciwuderzenia w operacji obronnej armii może być zniszczenie zgrupowania nieprzyjaciela, które włamało się w głąb ugrupowania operacyjnego, odtworzenie w całości lub w części pierwotnego położenia, a w sprzyjających warunkach - ujęcie inicjatywy i przejście do przeciwnatarcia.

Niekiedy cel przeciwuderzenia może być ograniczony tylko do zadania nieprzyjacielowi maksymalnych strat, ewentualnie zatrzymania jego natarcia i stworzenia warunków organizacji obrony w głębi. Celem może być także poprawa położenia wojsk lub zapewnienie warunków wyjścia głównych sił z walki albo rozproszenie wysiłku nacierającego nieprzyjaciela.

Jeżeli nastąpią korzystne warunki, przeciwuderzenie może przeistoczyć się w przeciwnatarcie. Oznacza to, że bardzo często udział dywizji /pułku/ w przeciwnatarciu rozpocznie się od przeciwuderzenia.

W zależności więc od charakteru działań nieprzyjaciela, położenia dywizji /pułku/ i otrzymanego zadania przejście do natarcia może nastąpić:

- w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem;
- po podejściu z głębi po uprzednim rozwinięciu oddziałów /pododdziałów/ w ugrupowanie bojowe.

Przejście do natarcia w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem może mieć miejsce w wypadku, gdy dywizja /pułk/ prowadzi walkę obronną, w wyniku której zostało zatrzymane natarcie nieprzyjaciela. Dywizja przechodzi wówczas do natarcia w ramach przeciwuderzenia armii lub frontu.

Udział dywizji w przeciwuderzeniu w tych warunkach wymaga uprzedniego przegrupowania sił i środków. Jeżeli dywizja posiada drugi rzut, wówczas stanowi on podstawową siłę uderzeniową.

Będąc w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, dywizja może przechodzić do natarcia w wypadku, gdy nieprzyjaciel wycofuje siły w celu ich użycia na innym kierunku. W tej sytuacji natarcie wykonuje się w ślad za wycofującym się nieprzyjacielem.

Natarcie po podejściu ma w zasadzie miejsce wówczas, gdy dywizja bierze udział w przeciwuderzeniu armii stanowiąc jej drugi rzut lub gdy armia przechodzi do przeciwuderzenia.

W zależności od sytuacji można wyróżnić trzy rodzaje warunków rozpoczęcia natarcia:

- natarcie nieprzyjaciela zostało zatrzymane, ale nie zdążył się on umocnić na zajętej rubieży;
- przeciwnik zdążył zorganizować obronę do czasu wykonania przeciwuderzenia;
- przeciwnik rozwija w dalszym ciągu natarcie.

W pierwszym wypadku będzie mieć miejsce natarcie na doraźnie zorganizowaną obronę, której pokonanie może odbywać się bez potrzeby tworzenia zgrupowania przełamującego.

Natomiast w drugim wypadku natarcie rozpocznie się od przełamania, a w trzecim - bojem spotkaniowym.

Wymienione wyżej warunki wpływają bezpośrednio na zakres, treść i metody przygotowania natarcia. Od nich również zależy treść i głębokość zadań, rodzaj ugrupowania bojowego oraz problemy współdziałania i zabezpieczenia bojowego działań.

3.2. Głębokość i treść zadań dywizji /pułku/ w natarciu

Uwzględniając ogólną sytuację operacyjnotaktyczną, udział dywizji w zadaniu wykonywanym przez armię oraz możliwości bojowe dywizji /pułku/, określa się rozmach działań bojowych. Wyraża się on szerokością pasa natarcia i głębokością zadań.

Wielkości te są zmienne i każdorazowo uzależnione od takich zwłaszcza czynników, jak siły i ugrupowanie przeciwnika, warunki terenowe, własne siły i środki.

Z tego jednak względu, że o rozmachu działań bojowych dywizji decydują bezpośrednio jej możliwości bojowe, szerokość pasa natarcia i głębokość zadań bojowych wynika z możliwości rozbicia określonych sił nieprzyjaciela.

Jeżeli dywizja bierze udział w przeciwuderzeniu armii, wówczas jej zadaniem może być rozbicie części sił nieprzyjaciela, które wlały się w pierwszy pas obrony i odtworzenie przedniego skraju. Z zasady w rejonie włamania przeciwnik dysponuje przewagą nad wojskami broniącymi się, stąd jego rozbicie wymaga skupienia sił wykonujących przeciwuderzenie na wąskim odcinku. Zapewnia to rozbicie ugrupowania nieprzyjaciela na części, a następnie ich likwidację.

Dywizja może nacierać w pierwszym rzucie armii, być w jej drugim rzucie lub odwodzie.

Biorąc pod uwagę możliwości bojowe, siły i środki nieprzyjaciela oraz cel przeciwuderzenia szerokość pasa natarcia może wynosić: w dywizji - do 10 km, w pułku - 4-6 km, w batalionie - do 2 km.^{3/} Jeżeli dywizja /pułk/ rozpoczyna natarcie od przełamania obrony nieprzyjaciela, wówczas szerokość odcinka przełamania wynosi: dywizji - do 4 km, pułku-2 km, batalionu - do 1 km. Natomiast wówczas, gdy natarcie prowadzone jest na doraźnie zorganizowaną obronę, wówczas rozpoczyna się ono w całym pasie.

Ważnym wyznacznikiem możliwości bojowych dywizji /pułku/ jest średnie tempo natarcia, które w przeciwuderzeniu może wynosić 1,5-2 km/godz. W związku z powyższym dywizja może otrzymać zadanie dalsze /dnia/głębokości-do 20 km; pułk - do 10 km.

Tak więc dywizja w przeciwuderzeniu może otrzymać jednostopniowe zadanie dalsze /dnia/. Treścią tego zadania może być rozbicie nieprzyjaciela w rejonie włamania, opanowanie zajmowanego przez niego terenu i odtworzenie poprzedniego położenia.

Należy podkreślić, że treść zadania bojowego dywizji /pułku/ biorąc udział w przeciwuderzeniu zależy każdorazowo od celu przeciwuderzenia, sił nieprzyjaciela w rejonie włamania i możliwości ich rozbicia.

W związku z tym treścią zadania dalszego /dnia/ dywizji może być rozbicie części sił pierwszorzutowych brygad nieprzyjaciela w pasie natarcia dywizji i opanowanie rubieży dogodnej do prowadzenia dalszych działań bojowych.

W takim wypadku pułkom pierwszego rzutu stawia się zadanie na głębokość do 10 km. Treścią zadania może być rozbicie pierwszego rzutu broniącej się brygady nieprzyjaciela w pasie natarcia i opanowanie rubieży dogodnej do dalszych działań.

Kierunek dalszego natarcia pułku określa się tak, aby zapewnić rozbicie podchodzących odwodów nieprzyjaciela i wykonanie zadania dnia dywizji.

Natarcie dywizji /pułku/ w dotychczasowym tzw. klasycznym rozumieniu należy rozpatrywać w przeciwnatarciu.

^{3/} Por. Normy operacyjno-taktyczne s.30.

NORMY OPERACYJNO-TAKTYCZNE

1. W PRZECIWDERZENIU

	A	KA	DZ	pz	bp	kp
Szerokość pasa	40-60	20-30	do 10	4-6	do 2	do 1
Głębokość zadania	40-60	30-40	do 20	do 10	do 4	do 2
Srednie tempo		1,5 - 2 km/godz.				
Odległość od przed.skr.	50-70	20-30	10-12	4-5		
"	do 120	do 60	20-25	10-12		
Odległość od linii stycz.	20-30	10-15				
"			2-4			
"				do 2	do 2	0,5-0,8

2. W PRZECIWNARTYKU

	A	KA
Szerokość pasa nat.	60-80	30-40
Zadanie bliższe	50-60	13-20
Zadanie dalsze	70-90	35-40
Głębokość operacji	120-150	50-60
Średnie tempo operacji	15-20km/dobę	7
	20-25km/dobę	
Czas reakcji	3-4	2-3
	3-4	3-4
Linia operacji	6-8	3-4
	40-60	20-30
Linia stacjon. wojsk	26-30	10-15
	do 120	do 80

	DZ	pz	bp	kp
Szerokość pasa nat.	10-20	5-8	do 2	0,5-0,8
Zadanie bliż.	7-10	4-8	3-4	1-1,8
Zadanie nast.	8-15	8-12	-	-
Kier.dalsz.nat.	-	do 25	8-12	3-4
Zadanie dnia	15-25	-	-	-
Średnie tempo operacji	Zad.bliż.	1,5 - 2 km/dobę	7	
	zad.nast.	2 - 2,5 km/dobę	7	
Czas reakcji	SD	3-4		
	TSD	6-12		
Linia stacjon. wojsk	ZSD	2-4		
	PO	do 1-2	1	0,5

Stosownie do otrzymanego zadania dywizja /pułk/ przyjmuje ugrupowanie bojowe. Powinno ono odpowiadać zadaniu i zamiarowi walki oraz zapewniać pełne wykorzystanie możliwości bojowych oddziałów i pododdziałów, skupienie głównego wysiłku na wybranym kierunku i w określonym czasie, zdecydowane rażenie nieprzyjaciela na całą głębokość zadania bojowego, narastanie siły uderzenia w toku walki i wykonanie manewru.

Dywizja /pułk/ przyjmuje ugrupowanie bojowe do natarcia po podejściu z chwilą osiągnięcia przez czołowe oddziały /pododdziały/ rubieży ataku; a w natarciu w bezpośredniej styczności - po zakończeniu przegrupowania.

W zależności od sytuacji w skład ugrupowania bojowego może wchodzić: oddział wydzielony, oddział obejścia, oddział rajdowy, taktyczny desant powietrzny, odwód przeciwdesantowy. Natomiast z zasady wyznacza się w skład ugrupowania bojowego: oddziały /pododdziały/ pierwszego rzutu, drugiego rzutu lub odwodu, oddział rakiet /tylko w dywizji/, oddział artylerii /DGH-PGA/, oddział /pododdział/ przeciwlotniczy, pododdział śmigłowców /tylko w dywizji/, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy, oddziały /pododdziały/ zabezpieczenia technicznego i tyłowego.

Ponadto w skład ugrupowania bojowego dywizji i pułku może wchodzić: oddział zabezpieczenia ruchu, oddział /grupa/ torujący i oddział ratunkowo-ewakuacyjny.

W związku z zamianą struktury organizacyjnej dywizji /pułku/ ulega zmianie skład poszczególnych rzutów ugrupowania bojowego.

Pierwszy rzut wykonuje z zasady główne zadanie, stąd w jego skład włącza się dwa wzmocnione pułki w dywizji, a w pułku - 2-3 bataliony.

Z tego względu, że pułki posiadają dwa bataliony czołgów, jeden z nich przydziela się do pododdziałów piechoty, szczególnie podczas przełamывania obrony nieprzyjaciela.

Drugi rzut - składa się z jednego pułku w dywizji; w pułku 1-2 batalionów. Jest on głównie przeznaczony do potęgowania natarcia na kierunku głównego uderzenia. Ponadto może wykonywać inne zadania.

Odwód ogólnowojskowy najczęściej w dywizji stanowi 1-2 bataliony, w pułku: jedna-dwie kompanie. Istota jego tworzenia polega na posiadaniu sił zdolnych do wykonania nieprzewidzianych zadań.

Skład i przeznaczenie pozostałych elementów ugrupowania powinno odpowiadać stawianym im zadaniom, posiadanym siłom i środkom.

3.3. Prowadzenie natarcia

Przejście dywizji /pułku/ do natarcia w zależności od położenia wojsk względem nieprzyjaciela może być po podejściu z głębi lub z położenia w bezpośredniej styczności. Najczęściej jednak dywizja /pułk/ biorąca udział w przeciwnatarciu przechodzić będzie do natarcia po podejściu z głębi.

Z uwagi na wielce skuteczną broń precyzyjną nieprzyjaciela szczególnego znaczenia nabiera potrzeba zapewnienia swobodnego i bezpiecznego podejścia wojsk z głębi. W tym celu można stosować różne sposoby przegrupowania np.: "metodą kroplową", przeciwdziałanie rozpoznaniu nieprzyjaciela i zwalczanie jego broni precyzyjnej.

Rozwinięcie dywizji /pułku/ do natarcia odbywać się będzie poprzez przechodzenie z ugrupowania marszowego w przedbojowe i bojowe. W celu jednoczesnego wykonania ataku wyznacza się rubieże rozwinięcia według dotychczasowych ustaleń.

Na rubież ataku oddziały /pododdziały/ wychodzą w ugrupowaniu przedbojowym lub bojowym w zależności od stopnia zorganizowania obrony nieprzyjaciela, możliwości jej porażenia ogniem oraz warunków terenowych.

Rozwinięcie dywizji /pułku/ odbywa się z zasady pod osłoną własnych wojsk utrzymujących rubież obronną, będących dotychczas w walce.

W natarciu z położenia w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem ugrupowanie bojowe dywizji /pułku/ powstaje po przeprowadzeniu przegrupowania lub luzowania wojsk broniących się. W tym wypadku pułki /bataliony/ luzują wojska będące w styczności z nieprzyjacielem, natomiast drugie rzuty zajmują: w dywizji - rejon wyczekiwania, w pułku - pozycje wyczekiwania. Odległość rejonu wyczekiwania - 12-15 km, pozycji wyczekiwania - 6-8 km od przedniego skraju obrony.

W zależności od charakteru działania nieprzyjaciela natarcie może rozpocząć się od przełamania, boju spotkaniowego lub pokonania

obrony nieprzyjaciela.

W sytuacji, gdy przeciwnatarcie rozpoczyna się wówczas, gdy nieprzyjaciel zorganizował zawnazu przygotowaną obronę, dywizja /pułk/ przełamuje tę obronę. Wówczas natarcie poprzedza zawsze ogniowe przygotowanie ataku, mające głównie na celu zniszczenie siły żywej i środków obrony przeciwpancernej i przeciwlotniczej nieprzyjaciela rozmieszczonych na odcinku przełamania i przylegającej do niego strefie 2-3 km w każdą stronę.

Pod osłoną ogniowego przygotowania ataku oddziały /pododdziały/ rozwijają się w ugrupowanie bojowe i wykonują atak z wyznaczonej rubieży. Atak może być wykonywany w jednolitym pancernym ugrupowaniu bojowym, w kombinowanym ugrupowaniu bojowym lub pieszo.

Istota wymienionych sposobów ataku nie ulega zmianie w stosunku do dotychczasowych ustaleń.

Jeżeli przeciwnatarcie rozpoczyna się w czasie natarcia prowadzonego przez nieprzyjaciela na niektórych kierunkach, wówczas w styczność bojową z nieprzyjacielem dywizja /pułk/ wchodzi w formie boju spotkaniowego. Ważnego znaczenia nabiera wtedy wyprzedzenie nieprzyjaciela w wykonaniu uderzeń ogniowych oraz rozwinięciu wojsk i ich wprowadzeniu do walki. Istotnym problemem

jest także zwalczanie desantów powietrznych nieprzyjaciela w głębi własnego ugrupowania oraz zapewnienie swobody użycia drugiego rzutu w celu spotęgowania uderzenia.

Jeżeli natomiast nieprzyjaciel pospiesznie zajmuje obronę i jego ugrupowanie jest rozciągnięte, powstały w nim przerwy i luki, wówczas przejście do natarcia dywizji /pułku/ odbywa się w ugrupowaniu przedbojowym po podejściu. Będąca w bezpośredniej styczności dywizja /pułk/ rozpoczyna natarcie wówczas bez skomplikowanych przegrupowań, w takim ugrupowaniu, w jakim dotychczas prowadziła walkę.

W każdym wypadku oddziały /pododdziały/ wykorzystując skutki porażenia ogniowego wdzierają się w przedni skraj obrony nieprzyjaciela, niszczą jego siłę żywą i środki ogniowe, opanowują punkty oporu i szybko posuwają się w głąb obrony.

Należy dążyć do rozciągnięcia ugrupowania nieprzyjaciela, odizolowania go w oddzielne ogniska walki i tworzenia warunków do rozwinięcia natarcia.

W tym celu wprowadza się drugi rzut lub odwód.

Drugi rzut może być wprowadzony przed lub po wykonaniu zadania bliższego. Czynnikiem decydującym w tym wypadku jest sposób użycia odwodu nieprzyjaciela. Wykorzystanie go do kontrataku spowoduje zazwyczaj potrzebę wcześniejszego wprowadzenia do walki drugiego rzutu dywizji /pułku/.

Siły główne dywizji /pułku/ kontynuują natarcie w głąb obrony nieprzyjaciela, ^{nie} dopuszczając do ich wycofania się i organizacji obrony na kolejnych rubieżach w głąbi.

Z chwilą, gdy nieprzyjaciel rozpocznie wycofywanie się, oddziały /pododdziały/ na rozkaz dowódcy lub samodzielnie przechodzą do pościgu.

W celu uprzedzenia nieprzyjaciela w zajmowaniu kolejnych rubieży obrony w głąbi oddziały /pododdziały/ wysyłają oddziały wydzielone. Niszczą one wycofujące się pododdziały nieprzyjaciela i uprzedzają w zajęciu dogodnej do obrony rubieży. W ten sposób tworzą się warunki rozbicia nieprzyjaciela częściami przez ich izolację, okrążenie i walkę ze wszystkich kierunków.

Kontratakujące odwody nieprzyjaciela w zależności od ich składu i możliwości odpiera dywizja /pułk/ częścią lub całością sił. Wówczas organizuje się obronę na dogodnych rubieżach głębokości każda do 2 km. Istotne jest rozmieszczenie wówczas na pierwszej i drugiej rubieży maksymalnej ilości środków przeciwpancernych, mogących w krótkim czasie zniszczyć dużą ilość czołgów i BWP nacierającego nieprzyjaciela. Taki sposób działania warunkuje odparcie przeważających sił nieprzyjaciela i kontynuowanie natarcia.

ZAKOŃCZENIE

W niniejszym opracowaniu przedstawione zostały podstawowe problemy taktyki ogólnej na szczeblu dywizji i pułku związane ze zmianą charakteru doktryny wojennej. Nadanie jej obronnego charakteru powoduje potrzebę nowego podejścia w rozpatrywaniu roli obrony i sposobu jej prowadzenia. Obronę należy widzieć jako zamierzony rodzaj walki w celu odparcia uderzeń nieprzyjaciela, a nie jak dotychczas - wymuszony.

Zmiana ta powoduje szereg konsekwencji zarówno w procesie przygotowania, jak i prowadzenia obrony, szczególnie w początkowym okresie wojny.

Obronny charakter doktryny wojennej wskazuje na potrzebę dokonania zmian także w odniesieniu do natarcia. Należy rozpatrywać je jako rodzaj walki, który pozwala na ostateczne rozbicie nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony.

Należy również podkreślić zmiany dokonujące w strukturach organizacyjnych wojsk. Wprowadzenie jednolitej struktury dywizji i pułku powoduje szereg zmian w składzie elementów ugrupowania bojowego i sposobach ich użycia.

Z tego też względu istnieje potrzeba prowadzenia dalszych badań nad określeniem wpływu tych zmian na proces przygotowania i prowadzenia walki. Wyniki tych badań przyczynią się do wzbogacenia dotychczasowej wiedzy taktycznej.

Wydrukowano w 50 egz.
Egz. nr 1-50 Bibli.Nauk.DZS
Wyk. płk Zieliński
Druk W.K. dnia 29.12.89r.
Druk ASG WP nr pf-45/WW
Korekta autorska.

LITERATURA

1. Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych PRL cz.I /dywizja, pułk/, Warszawa 1985 r.
2. Taktyka ogólna, podręcznik. Warszawa 1988 r.
3. S.Koziej, Operacja zaczepna frontu, ASG WP 1989 r.
4. S.Koziej, Operacja obronna frontu, ASG WP 1989 r.
5. K.Nożko, Operacja obronna armii, Warszawa ASG WP 1989r.
6. K.Nożko, H.Piekarski, Wpływ nowych środków walki zwłaszcza broni precyzyjnej na przygotowanie i prowadzenie współczesnych operacji /walk/, Warszawa ASG WP, 1987 r.
7. Kompendium Sił Zbrojnych Państw NATO, Warszawa 1988 r.
8. J.Zieliński, Nowe aspekty przygotowania i prowadzenia walki obronnej w świetle założeń doktryny wojennej państw UW, Warszawa, ASG WP 1988 r.

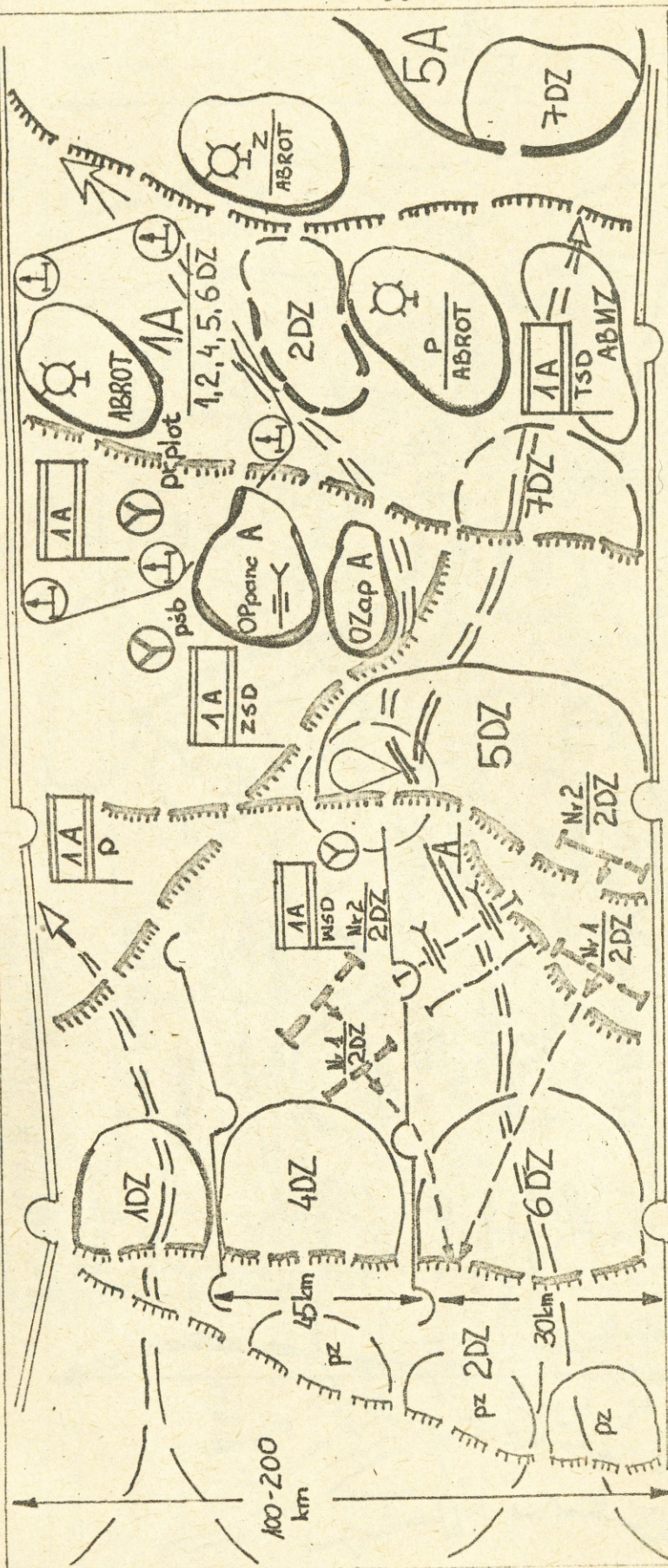
WYKAZ SCHEMATÓW

	str.
1. Struktura obrony armii.	39
2. Ugrupowanie bojowe dywizji w obronie w pasie przesłaniania armii	40
3. Ugrupowanie bojowe dywizji w obronie w pierwszym rzucie operacyjnym armii.	41
4. Ugrupowanie bojowe dywizji w obronie na drugim pasie obrony armii.	42
5. Pułk w obronie.	43
6. Pułk w obronie organizowanej w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.	44
7. Pułk jako OW w pasie przesłaniania.	45
8. Zbieżny kontratak oddziałów dwóch sąsiednich dywizji.	46
9. Kontratak wykonywany siłami dywizji przy wykorzystaniu przerwy w linii styczności wojsk.	47
10. Kontratak drugiego rzutu pułku.	48
11. Pułk w kontrataku jako drugi rzut dywizji.	49
12. Treść i głębokość zadań dywizji i pułku w natarciu.	50

ZATA CZNIK 1

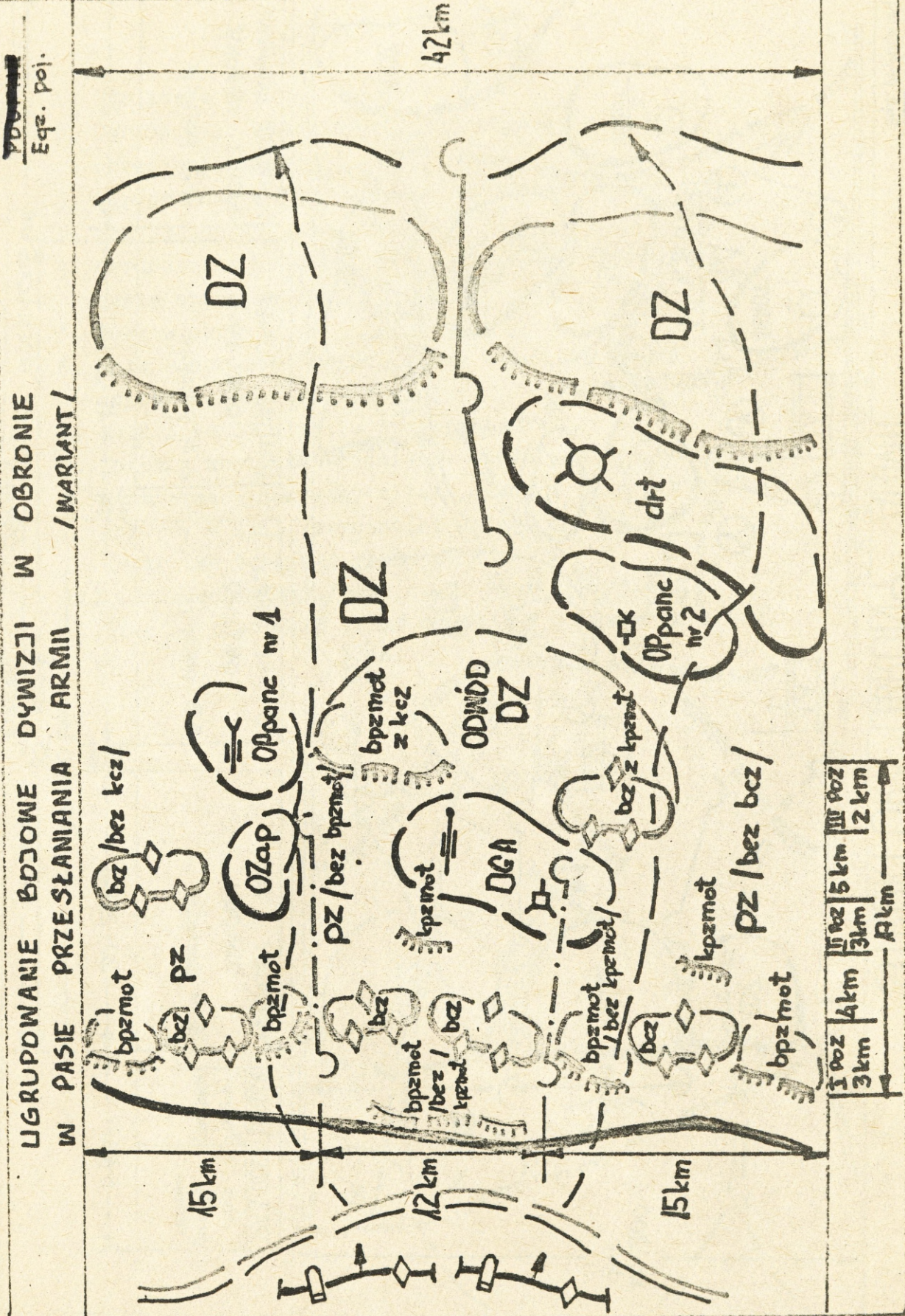
Eqz. pojedynczy

STRUKTURA OBRONY ARMII

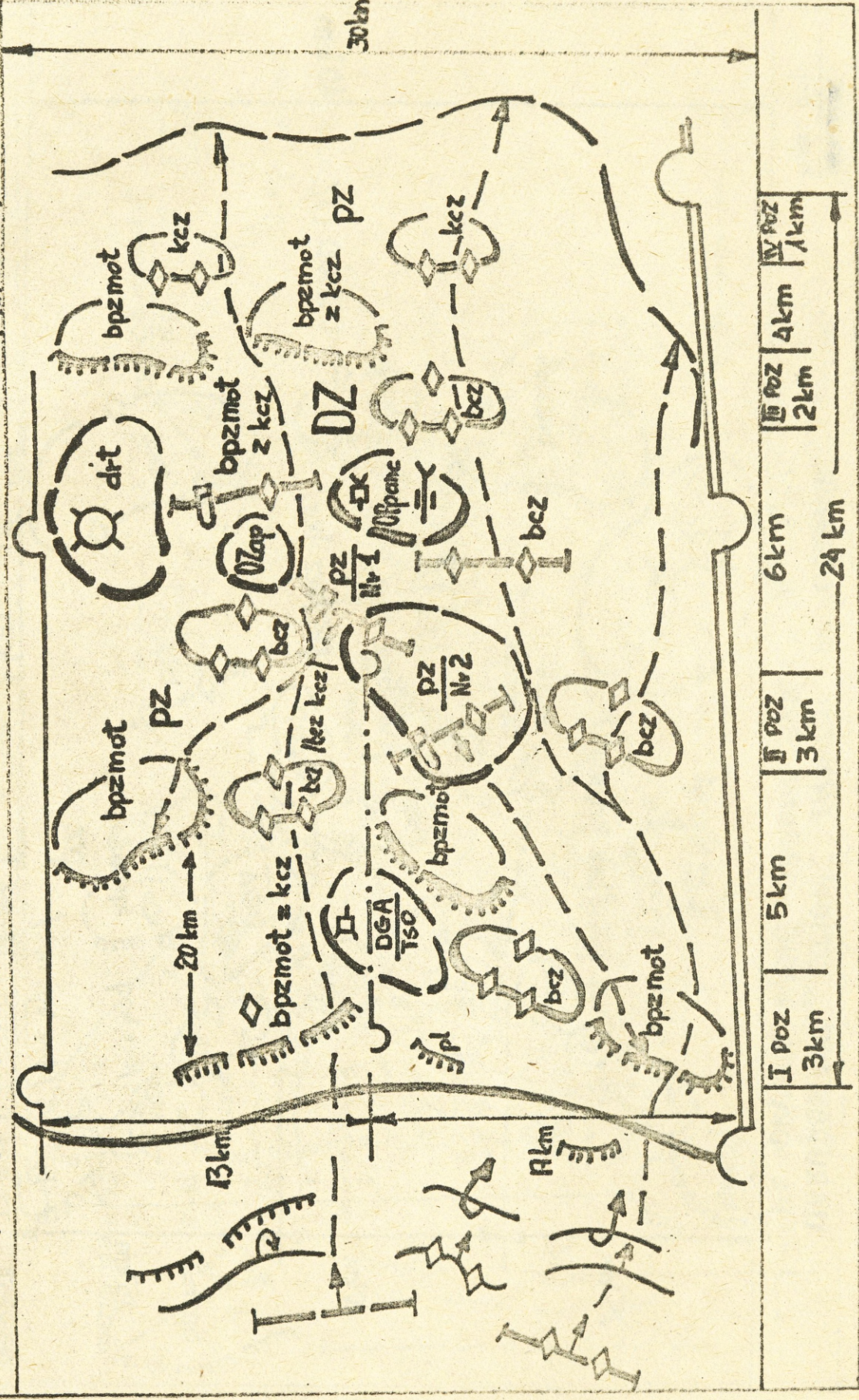
<p>PAS UBEZPIECZEŃ</p> <p>Pas przesto- niania</p> <p>5-10 km</p>	<p>PIERWSZY PAS OBRONY</p> <p>3-4 pozycje</p> <p>20-25 km</p>	<p>DRUGI PAS OBRONY</p> <p>2-3 pozycje</p> <p>15-20 km</p>	<p>ARMIJNA RUBIEŻ OBRONY</p> <p>2-3 pozycje</p> <p>15-20 km</p>	<p>PIERWSZA FRONTONIA RUBIEŻ OBRONY</p> <p>2-3 pozycje</p> <p>15-20 km</p>
<p>70-80 km</p>		<p>85-100 km</p>		<p>OPERACYJNA</p>
<p>TAKTYCZNA</p>		<p>STREFA OBRONY</p>		<p>OPERACYJNA</p>

UGRUPOWANIE BOJOWE DYWIZJI W OBRONIE
W PASIE PRZESŁANIANIA ARMIJ /WARIANT/

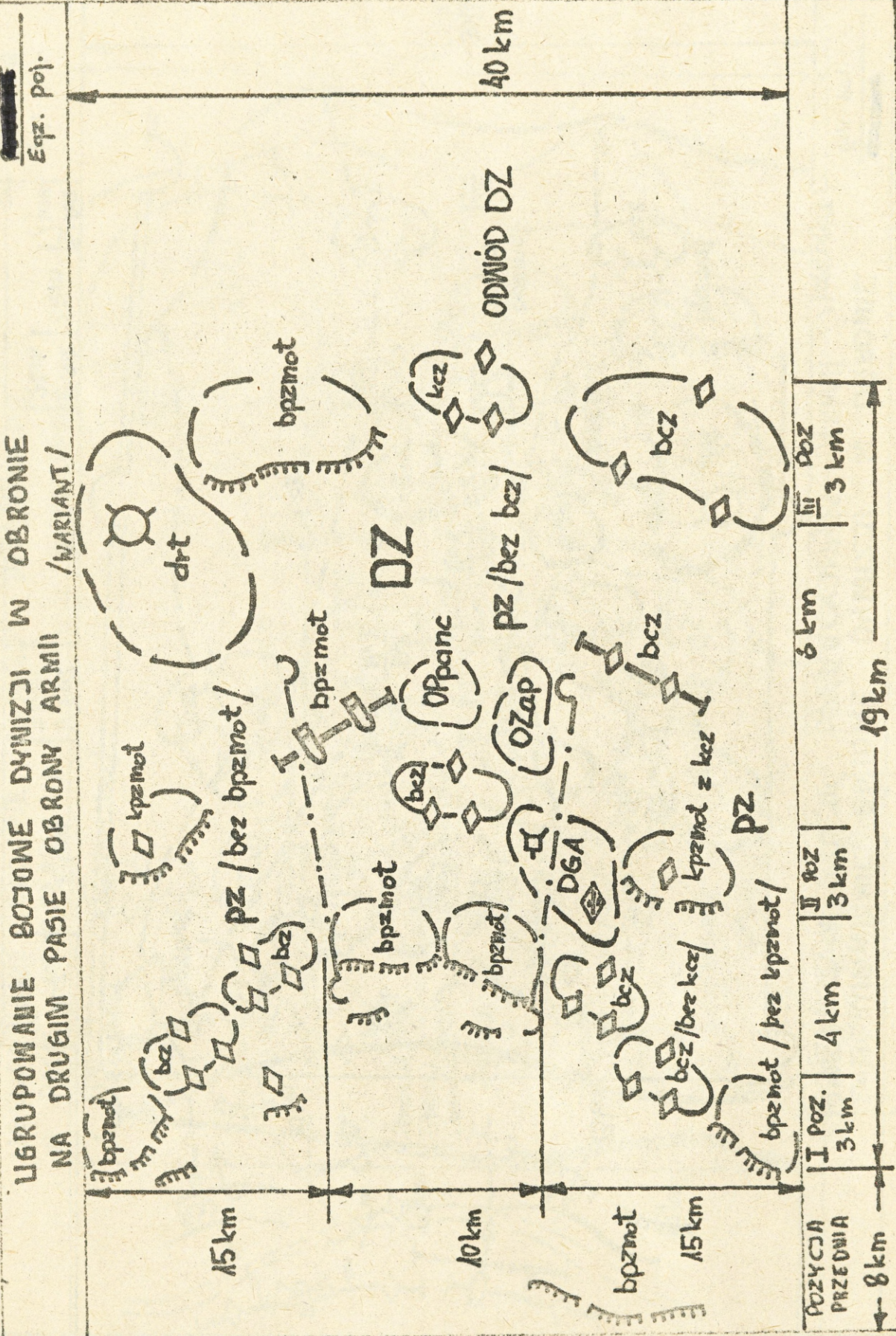
LIGRUPOWANIE BOJOWE DYWIZJI W OBRONIE
W PIERWSZYM RZUCIE OPERACYJNYM ARMII / WARIANT /

Eqz. poj.

ZABAJCENIK

GRUPOWANIE BOJOWE DYNIZJI W OBRONIE
NA DRUGIM PASIE OBRONY ARMII /VARIANT/

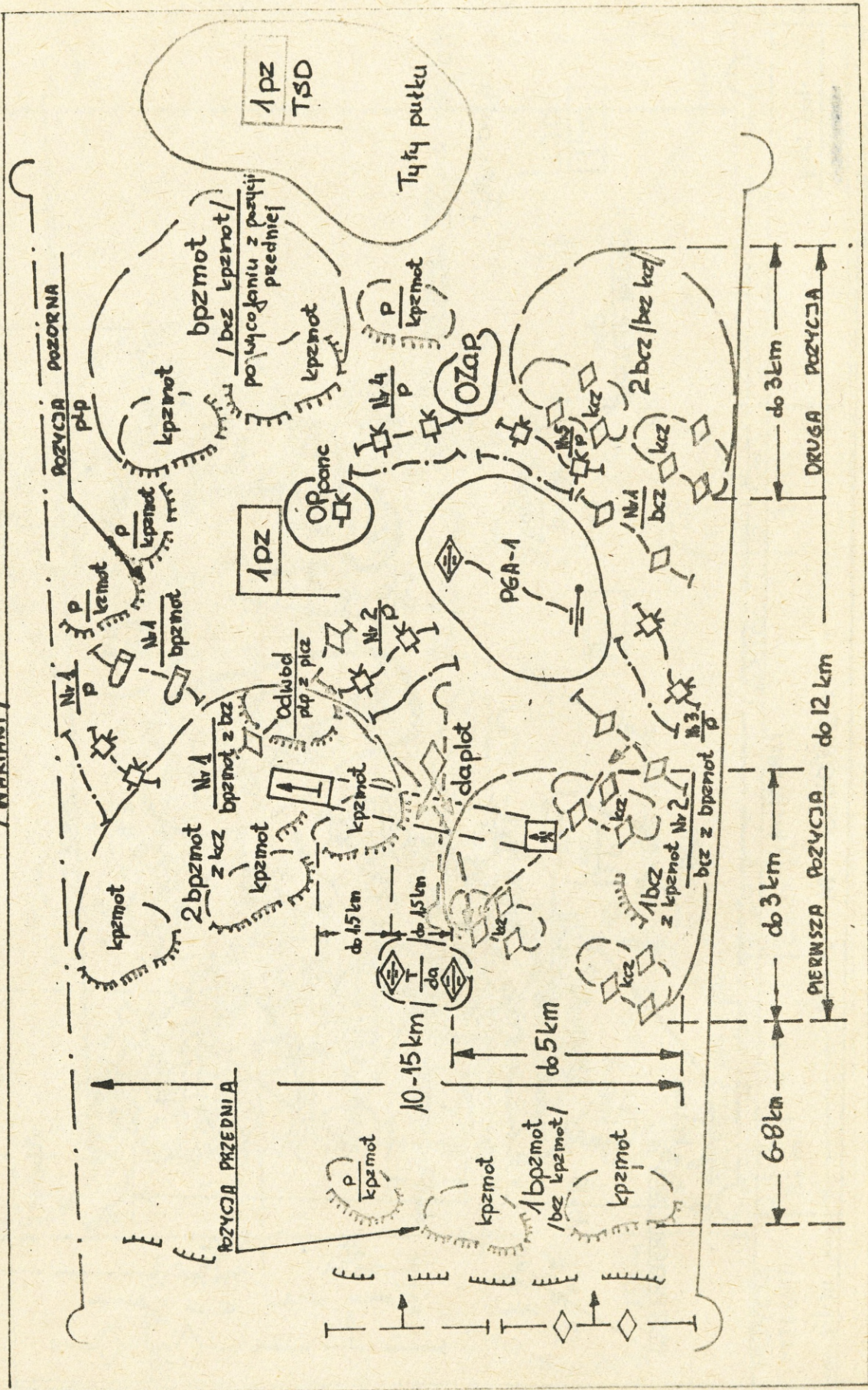
Eqz. poj.

POZYCJA PRZEDNIA

ORGANIZACJA

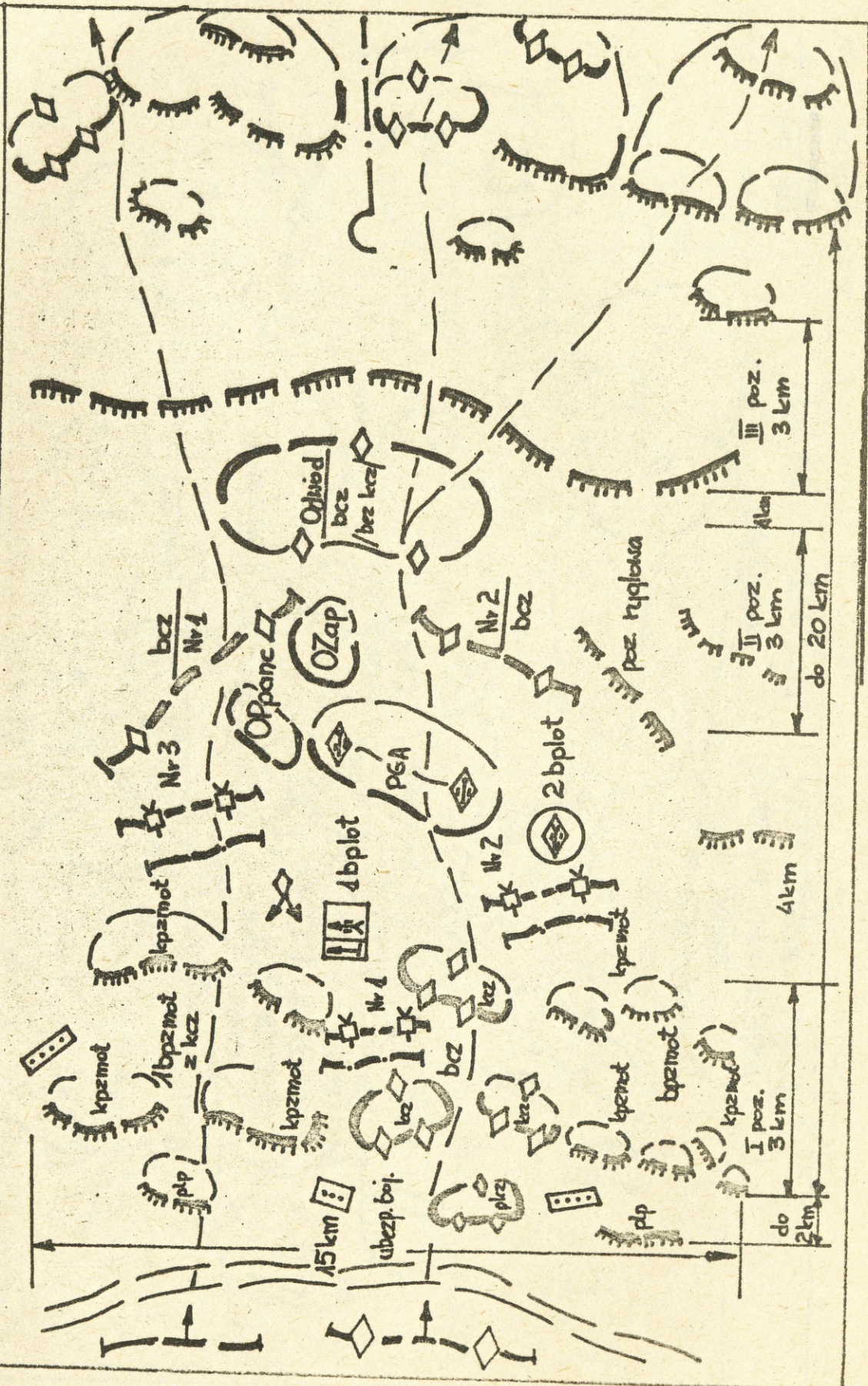
PUŁK W OBRONIE STYCZNOŚCI Z NIEPRZYJACIELEM (WARIANT)

Eqz. Pol.

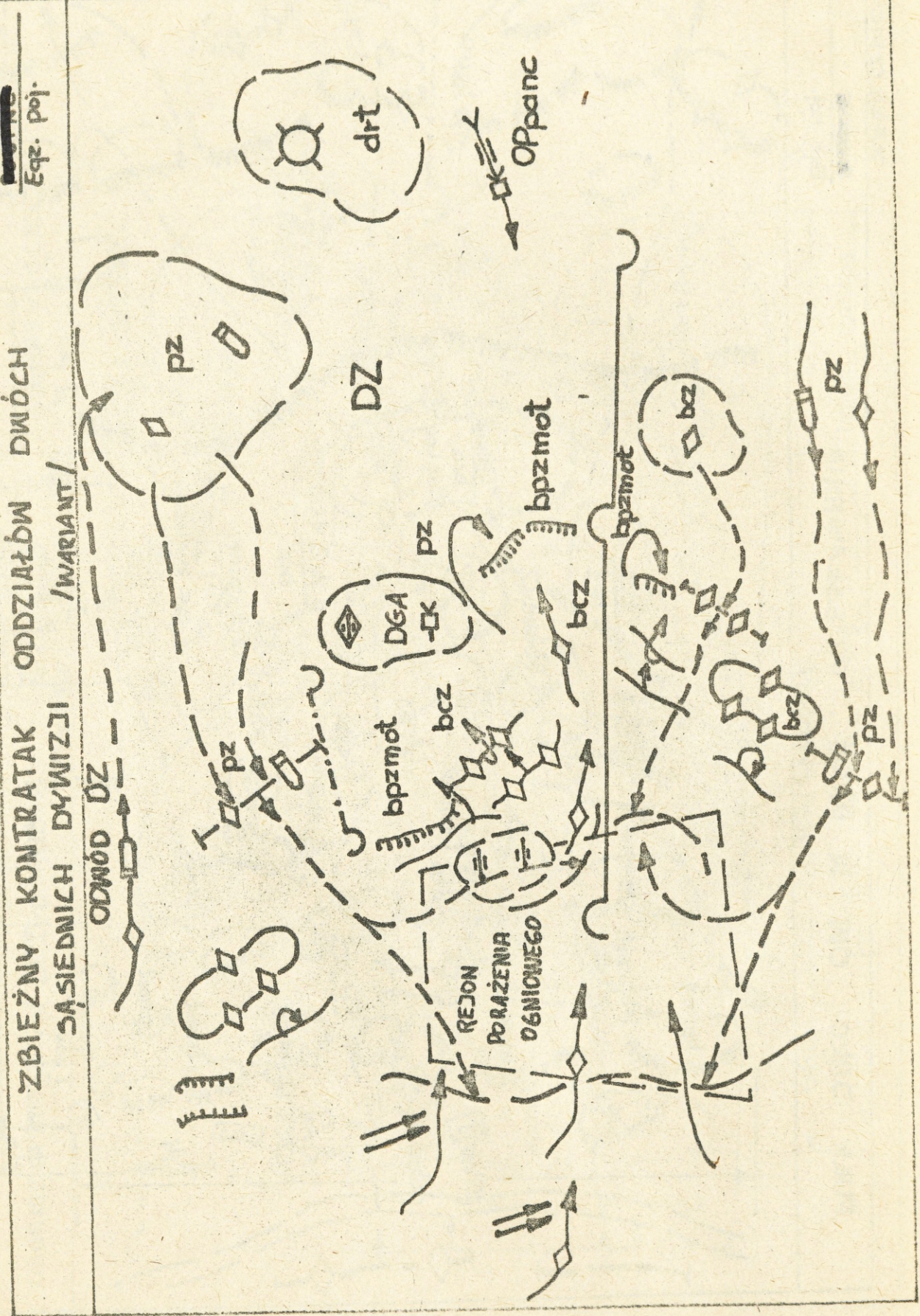
PULK JAKO OW W DASIE PRZESKANIANIA / WARIANT /

Eqz. poj.

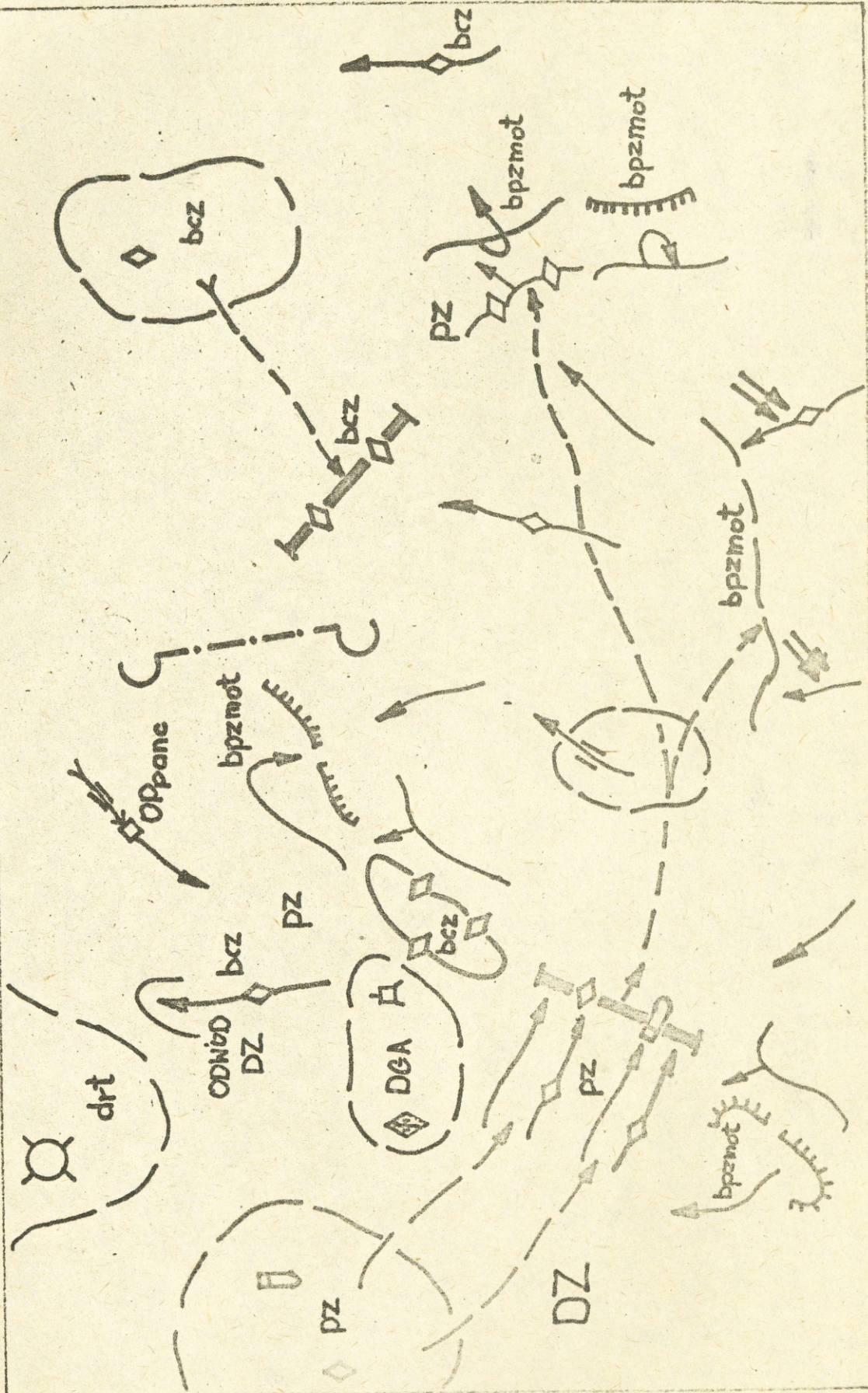
ZAFACZNIK B

ZBIĘŻNY KONTRATAK ODDZIAŁÓW DWÓCH
SĄSIEDNICH DYWIZJI /WARIANT/

ZALĄCZNIK 9

KONTRATAK WYKONYWANY SIŁAMI DYWIZJI PRZY WYKORZYSTANIU. PRZERWY W LINII STYCZNOŚCI WOJSK /WARIANT/

TRZĘSC I GŁĘBOKOŚĆ ZBUDAN
DYWIZJI I PUKU W NATARCIU
(KABRIANT)

~~Podane~~
Eqz...

